

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΠΕΑΕΚ

Ε Π Ε Α Ε Κ

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ & ΑΡΧΙΚΗΣ
ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ
2000-2006

Νοέμβριος 2007

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	3
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΔΟΜΗ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ.....	34
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΟΙ ΠΙΝΑΚΕΣ.....	102
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ.....	117

Κεφάλαιο 1

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Αποτελεί βούληση της ελληνικής πολιτείας η προώθηση εκπαιδευτικών πολιτικών οι οποίες αναπτύσσουν το ανθρώπινο δυναμικό, βελτιώνουν τη δυνατότητα της νεολαίας για παραγωγική απασχόληση, καταπολεμούν παλαιά και αρχόμενα φαινόμενα κοινωνικού αποκλεισμού, ευαισθητοποιούν τους αυριανούς πολίτες σε ποικίλα θέματα (περιβάλλον, καινοτομικότητα, ισότητα φύλων κτλ.) και παρακολουθούν εκ του σύνεγγυς τις σχετικές ευρωπαϊκές εξελίξεις, όπως αυτές εκφράζονται μέσα από τα πεδία πολιτικής του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου (ΕΚΤ).

Ταυτόχρονα, οι όποιες κοινοτικά συγχρηματοδοτούμενες εκπαιδευτικές πολιτικές οφείλουν να λαμβάνουν σοβαρά υπ' όψη τις προσπάθειες των ευρωπαϊκών κοινωνιών για την «κοινωνία της γνώσης», την κατάρτιση αρχικά Εθνικών Σχεδίων Δράσης για την Απασχόληση (ΕΣΔΑ) και μετέπειτα Εθνικών Προγραμμάτων Μεταρρυθμίσεων (ΕΠΜ), καθώς και τη διατήρηση και ανάδειξη της πολυπολιτισμικότητας. Φιλοδοξία του παρόντος Επιχειρησιακού Προγράμματος (ΕΠ), στο πλαίσιο των προτεραιοτήτων του ΕΚΤ, αρχικά του ΕΣΔΑ και μετέπειτα του ΕΠΜ, είναι να αποτελέσει εργαλείο εφαρμογής στρατηγικού σχεδιασμού του ΥπεΠΘ.

Το παρόν ΕΠ είναι φυσική συνέχεια πολλών από τις καινοτόμες και πιλοτικές προσπάθειες που ξεκίνησαν με το 1^ο ΕΠΕΑΕΚ, αλλά επικεντρώνεται σε θέματα ποιότητας των αποτελεσμάτων των σχεδιαζομένων παρεμβάσεων, τις οποίες εστιάζει περισσότερο πλέον προς την αγορά εργασίας.

Όλα αυτά προσδίδουν μια σύγχρονη πολυεπίπεδη όψη στο παρόν Σχέδιο Επιχειρησιακού Προγράμματος του ΥπεΠΘ, που αντλεί πόρους από το Γ' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης (Γ' ΚΠΣ) 2000-2006· δρομολογούνται δηλαδή μέτρα πάνω στους βασικούς άξονες πολιτικής του ΕΚΤ, τα οποία διέπονται από μια ενιαία φιλοσοφία προώθησης μιας κοινωνικο-εκπαιδευτικής πολιτικής που επιδιώκει να ενισχύσει την ανάγκη ο άνθρωπος να μάθει πώς να ευαισθητοποιείται, να κοινωνικοποιείται και να δημιουργεί, με απώτερο σκοπό την πρόληψη και καταπολέμηση της ανεργίας και του κοινωνικού αποκλεισμού.

1.1. Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ

Το ΕΠ εντάσσεται δομικά στον Άξονα «Ανθρώπινοι Πόροι» του Σχεδίου Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΣΠΑ) 2000–2006. Όπως προαναφέρθηκε, οι παρεμβάσεις του ΕΠ στοχεύουν στην αντιμετώπιση της ανεργίας, την οικονομική ανάπτυξη και την κοινωνική συνοχή, ενώ συνδέονται άμεσα και με την εθνική πολιτική απασχόλησης (ΕΣΔΑ), η οποία εστιάζεται σε 3 πρωταρχικούς στόχους:

1. Πλήρης απασχόληση
2. Ποιότητα και παραγωγικότητα της εργασίας
3. Κοινωνική συνοχή και ενσωμάτωση

Συγκεκριμένα, οι ενέργειες του ΕΠ συμβάλλουν στην υλοποίηση των Στόχων 1 και 3.

Η ανάπτυξη των ανθρώπινων πόρων αποτελεί τη *sine qua non* προϋπόθεση για την επιβίωση των χωρών στο σύγχρονο περιβάλλον που χαρακτηρίζεται από διεθνή ανταγωνισμό σε μια διεθνοποιημένη οικονομία.

Στο πλαίσιο του Εθνικού Προγράμματος Μεταρρυθμίσεων (ΕΠΜ) 2005-2008 για την Ανάπτυξη και την Απασχόληση, η Ελλάδα, όπως και κάθε κράτος-μέλος της ΕΕ, συγκεκριμενοποιεί και «ποσοτικοποιεί», στο βαθμό του εφικτού, τους εθνικούς στόχους, θέτει το χρονικό ορίζοντα των αναμενόμενων αποτελεσμάτων και λαμβάνει διοικητικά και άλλα ρυθμιστικά μέτρα, που να ανταποκρίνονται στις κατευθυντήριες γραμμές της ευρωπαϊκής στρατηγικής για την Ανάπτυξη και την Απασχόληση (αναθεωρημένη στρατηγική της Λισσαβόνας).

Μέσω λοιπόν του Εθνικού Προγράμματος Μεταρρυθμίσεων 2005-2008 έχουν τεθεί τέσσερις προτεραιότητες:

Προτεραιότητα 1: Αποκατάσταση της δημοσιονομικής ισορροπίας και εξασφάλιση της μακροχρόνιας βιωσιμότητας των δημοσίων οικονομικών.

Προτεραιότητα 2: Αύξηση της παραγωγικότητας μέσα από την αντιμετώπιση των διαρθρωτικών προβλημάτων στη λειτουργία των αγορών, τις επενδύσεις σε ανθρώπινο κεφάλαιο και την προώθηση της Κοινωνίας της Γνώσης.

Προτεραιότητα 3: Βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος.

Προτεραιότητα 4: Αύξηση της απασχόλησης, μείωση της ανεργίας καθώς και αποτελεσματικότερη λειτουργία των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης με μια

σειρά από στοχευμένες δράσεις που περιορίζουν παράλληλα τον κίνδυνο του κοινωνικού αποκλεισμού.

Οι ενέργειες του ΕΠ εμπίπτουν στο θεματικό περιεχόμενο των τριών από τις τέσσερις προτεραιότητες του Εθνικού Προγράμματος Μεταρρυθμίσεων, πιο συγκεκριμένα στις προτεραιότητες 2, 3 και 4.

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, η ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού μιας χώρας επιχειρείται με μία σειρά από εκπαιδευτικές πολιτικές που μπορούν να καταταγούν σε δύο βασικές ομάδες:

- Στην πρώτη ομάδα κατατάσσονται μέσα και μακροχρόνιες πολιτικές εκπαίδευσης και κατάρτισης, που χαρακτηρίζουν το τυπικό σύστημα εκπαίδευσης και κατάρτισης.
- Στη δεύτερη ομάδα κατατάσσονται βραχυχρόνιες πολιτικές, διάρκειας ενός έως το πολύ δύο ετών, που διακρίνονται από περιορισμένη στοχοθέτηση τόσο ως προς το αντικείμενο κατάρτισης όσο και ως προς το χώρο εφαρμογής τους.

Προφανώς, οι δύο παραπάνω ομάδες αλληλοσυμπληρώνονται και οι πολιτικές της δεύτερης ομάδας αποβλέπουν, εκτός των άλλων, στη συμπλήρωση της κατάρτισης των ατόμων που εξέρχονται από το τυπικό σύστημα εκπαίδευσης και κατάρτισης, το οποίο διέπεται από τις πολιτικές της πρώτης ομάδας.

Στην περίπτωση που η έξοδος αυτή συντελείται πρόωρα, πριν δηλαδή το άτομο ολοκληρώσει τον ελάχιστο κύκλο σπουδών, που στην Ελλάδα συμπίπτει με τον κύκλο της υποχρεωτικής εκπαίδευσης, η ανάγκη πρόσθετης εκπαίδευσης και κατάρτισης γίνεται πειστική προκειμένου το άτομο να αποκτήσει τον ελάχιστο απαιτούμενο βαθμό αλφαριθμητισμού και να αποφύγει τελικά τον κοινωνικό αποκλεισμό.

Έχει διαπιστωθεί από διάφορους μελετητές ότι όσο μεγαλύτερη είναι η παραμονή των ατόμων στο τυπικό σύστημα εκπαίδευσης και αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης, τόσο αυξάνει η δυνατότητα για απασχόληση και η ικανότητα προσαρμογής τους στις απαιτήσεις αναδιάρθρωσης της αγοράς εργασίας και στις επιπτώσεις των νέων τεχνολογιών πάνω στις επιχειρήσεις.

Η παραπάνω διαπίστωση οδηγεί στο συμπέρασμα ότι, αν δεν υποστηριχθεί η τυπική εκπαιδευτική διαδικασία, ώστε οι νέοι να εισέρχονται στην αγορά εργασίας με όσο το δυνατό πιο στέρεα την εκπαιδευτική τους υποδομή, οι μετέπειτα προσπάθειες, τόσο από το άτομο όσο και από την κοινωνία, για την καταπολέμηση της συγκυριακής ή όχι ανεργίας κινδυνεύουν να μην αποδώσουν. Το γεγονός αυτό έχει γίνει φανερό σε όλες τις χώρες της

ΕΕ από τα προγράμματα που απευθύνονται σε ανέργους, νέους ή όχι, χαμηλού βαθμού αλφαριθμητισμού, η μικρή αποτελεσματικότητα των οποίων οδήγησε σε πολιτικές επιμήκυνσης της υποχρεωτικής γενικής εκπαίδευσης. Έγινε δηλαδή κατανοητό ότι το κόστος διαχείρισης της εξειδίκευσης μειώνεται όταν το επίπεδο της γενικής εκπαίδευσης είναι υψηλό.

Επίσης έχει αποδειχθεί ότι η δια βίου ζήτηση για εκπαίδευση είναι ευθέως ανάλογη με την αρχική εκπαίδευση. Όσο δηλαδή μεγαλύτερη είναι η αρχική εκπαίδευση, τόσο μεγαλύτερη είναι και η ζήτηση για δια βίου μάθηση. Η δια βίου μάθηση, ως έννοια και στόχος μιας συνεχώς μεταλλασσόμενης κοινωνίας, έχει διευρυνθεί ώστε να συμπεριλάβει το σύνολο των εκπαιδευτικών υπηρεσιών και των υπηρεσιών κατάρτισης [όλων αυτών που προσφέρονται σε μια κοινωνία από το τυπικό (formal) και το μη-τυπικό (non formal) εκπαιδευτικό σύστημα], που συμβατικά προσδιορίζονταν μόνο από -χαμηλού συνήθως επιπέδου- προγράμματα παραδοσιακού τύπου συνεχιζόμενης κατάρτισης (1 ή 2 στην ευρωπαϊκή κλίμακα).

Η παραπάνω εννοιολογική ενοποίηση των λειτουργιών της δια βίου μάθησης και κατάρτισης οδηγούν υποχρεωτικά και στη θεσμική ενοποίηση του χώρου, έστω και αν αυτός παραμένει διοικητικά διαφοροποιημένος. Επομένως, οι προτεινόμενες στο ΕΠ ενέργειες για την υλοποίηση του στόχου για τη δια βίου μάθηση καλύπτουν μεν, κατά κύριο λόγο, ενέργειες του τυπικού εκπαιδευτικού συστήματος αλλά επεκτείνονται και στο μη-τυπικό σύστημα.

Μια τρίτη προσπάθεια ενοποίησης των πολιτικών ανάπτυξης του ανθρώπινου δυναμικού αποτελεί η εισαγωγή της έννοιας της «μαθητείας» στο τυπικό εκπαιδευτικό σύστημα και κυρίως στο επίπεδο των Τεχνικών Επαγγελματικών Εκπαιδευτηρίων (ΤΕΕ) και των Επαγγελματικών Λυκείων (ΕΠΑΛ) της αρχικής τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης. Η θεσμική αυτή αλλαγή έχει ως αποτέλεσμα την ανάγκη το περιεχόμενο σπουδών των προγραμμάτων αρχικής κατάρτισης ή επανειδίκευσης, καθώς και των προγραμμάτων συνεχιζόμενης κατάρτισης, να υπόκεινται σε ενιαίο σχεδιασμό και συντονισμό, ανεξάρτητα από το φορέα που τα υλοποιεί. Αυτό οδηγεί στη συντονισμένη εποπτεία από μία ενιαία ρυθμιστική αρχή που θα διασφαλίζει την αποφυγή επικαλύψεων, κενών και σπατάλης πόρων.

Σύμφωνα με τα ανωτέρω, η προσπάθεια ανάπτυξης των ανθρωπίνων πόρων στην Ελλάδα θα πρέπει να επικεντρωθεί συγχρόνως προς αμφοτέρους τους άξονες πολιτικής, στη λήψη δηλαδή τόσο μακροπρόθεσμων μέτρων για την ανάπτυξη του εκπαιδευτικού συστήματος

και της ποιότητας της προσφερόμενης δημόσιας Παιδείας, όσο και βραχυχρόνιων μέτρων για τη γρήγορη βελτίωση της απασχολησιμότητας του εργατικού και κυρίως του άνεργου δυναμικού και για την καταπολέμηση της ανεργίας και του κοινωνικού αποκλεισμού.

Ο παρακάτω **Πίνακας 1.1** παρουσιάζει την εξέλιξη του ποσοστού ανεργίας κατά επίπεδο εκπαίδευσης (για άνδρες και γυναίκες) κατά την περίοδο 2000-2002. Αναλυτικά στοιχεία σχετικά με δείκτες συμμετοχής στις βαθμίδες του εκπαιδευτικού συστήματος δείχνουν τάσεις ανάλογες με τα υπόλοιπα κράτη της Ε.Ε. και ειδικότερα στο γεγονός ότι οι υψηλότερες εκπαιδευτικές βαθμίδες παρουσιάζουν μεγαλύτερη συμμετοχή. Η εξέταση όμως του ποσοστού ανεργίας σε συνάρτηση με το εκπαιδευτικό επίπεδο παρουσιάζει ένα «παράδοξο»: υψηλότερα ποσοστά ανεργίας παρατηρούνται στην περίπτωση των ατόμων με μεσαίο εκπαιδευτικό επίπεδο. Ειδικότερα, η καμπύλη που παριστάνει τη μεταβολή της ανεργίας σε συνάρτηση με το επίπεδο της εκπαίδευσης στην Ελλάδα έχει τη μορφή ανάστροφου U, αντί της μορφής J που είναι η πλέον συνήθης. Στα δύο άκρα της κατανομής (άτομα με μεταπτυχιακό τίτλο και άτομα χωρίς εκπαίδευση) το ποσοστό ανεργίας είναι σχετικά μικρό. Πτυχιούχοι ανώτερης τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης και άτομα με υποχρεωτική εκπαίδευση εμφανίζουν μεγαλύτερα ποσοστά ανεργίας. Κατά συνέπεια, σε αντίθεση με τις άλλες χώρες της ΕΕ, όπου η εκπαίδευση ελαττώνει τον κίνδυνο ανεργίας, στην Ελλάδα οι κάτοχοι μετα-δευτεροβάθμιου διπλώματος παρουσιάζουν υψηλότερη ανεργία.

Πίνακας 1.1: Ποσοστό ανεργίας κατά επίπεδο εκπαίδευσης την περίοδο 2000-2002

	2000	2002
Σύνολο	11,1	9,6
Διδακτορικό ή Μεταπτυχιακός Τίτλος	5,7	7,4
Πτυχίο Ανώτατων Σχολών	7,5	5,9
Πτυχίο Ανώτερης Τεχν. Επαγγ. Εκπαίδευσης	13,2	13,5
Απολυτήριο Μέσης Εκπαίδευσης	14,9	11,9
Απολυτήριο 3-ταξ Μέσης Εκπαίδευσης	12,2	12,2
Απολυτήριο Δημοτικού	8,2	6,6
Μερικές Τάξεις Δημοτικού	3,0	6,1
Δεν πήγε καθόλου σχολείο	6,9	3,7

Πηγή: ΕΣΥΕ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού

Έως κάποιο βαθμό, το χαμηλό ποσοστό ανεργίας (σε σχέση με το συνολικό ποσοστό ανεργίας) των ατόμων με χαμηλό μορφωτικό επίπεδο είναι πλασματικό. Το ποσοστό

απασχόλησης των ατόμων μεγάλης ηλικίας είναι χαμηλό, ενώ το ποσοστό αυτό-απασχόλησης των ατόμων με χαμηλό μορφωτικό επίπεδο είναι υψηλό. Θα περίμενε κανείς ότι, τα νέα άτομα με υψηλό μορφωτικό επίπεδο, που αυξάνουν την παρουσία τους στην αγορά εργασίας, θα είχαν αντικαταστήσει τους μεγαλύτερους και λιγότερο μορφωμένους. Το γεγονός ότι κάτι τέτοιο δεν φαίνεται να έχει συμβεί, οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η ζήτηση εργασίας δεν έχει προσαρμοστεί διαρθρωτικά στα νέα δεδομένα. Ως εκ τούτου, μπορεί κανείς να εικάσει ότι η ελληνική αγορά εργασίας έχει «παγιδευτεί» σε ένα φαύλο κύκλο που μπορεί να περιγραφεί ως εξής: χαμηλός ρυθμός αύξησης της απασχόλησης → χαμηλή ζήτηση για προσόντα και δεξιότητες → χαμηλή παραγωγικότητα → χαμηλός ρυθμός αύξησης της απασχόλησης¹.

1.2. ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Το ΕΠΕΑΕΚ, που αποτελεί μέρος ενός ολοκληρωμένου Προγράμματος για την ανάπτυξη των ανθρώπινων πόρων, αποσκοπεί κατά κύριο λόγο στην ενίσχυση του τυπικού εκπαιδευτικού συστήματος της χώρας.

Το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα περιλαμβάνει τρεις βασικές βαθμίδες:

- Πρωτοβάθμια εκπαίδευση (Νηπιαγωγείο, Δημοτικό)
- Δευτεροβάθμια (υποχρεωτική-Γυμνάσιο, μεταυποχρεωτική-Ενιαίο Λύκειο & επαγγελματική εκπαίδευση [ΤΕΕ & ΕΠΑΛ])
- Τριτοβάθμια (Πανεπιστήμια, ΤΕΙ και άλλες παραγωγικές σχολές άλλων Υπουργείων)

Επίσης, στα πλαίσια της παραπάνω διάρθρωσης λειτουργούν Ειδικά Νηπιαγωγεία, Δημοτικά, Γυμνάσια, Λύκεια και λυκειακές τάξεις, που απευθύνονται σε μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, καθώς και Μουσικά, Εκκλησιαστικά, Διαπολιτισμικά, Πειραματικά και Αθλητικά Γυμνάσια και Λύκεια.

Η εξέταση κάποιων βασικών μεγεθών οδηγεί στα κάτωθι συμπεράσματα σχετικά με την υφιστάμενη κατάσταση της εκπαίδευσης στην Ελλάδα:

- Η εξέλιξη των βασικών μεγεθών της εκπαίδευσης έδειξε ότι ο αριθμός των μαθητών στα νηπιαγωγεία αυξήθηκε, γεγονός που εκ πρώτης όψεως φαίνεται παράδοξο

¹ Μία μελέτη σχετικά με την τεχνολογία και τις δεξιότητες στην Ελλάδα, κατέληξε σε ένα παρόμοιο συμπέρασμα. Βλ. Ιωαννίσης,Ε. (1999) *Τεχνολογία, δεξιότητες και απασχόληση στην Ελλάδα: δομή και τάσεις*, Εθνικός Οργανισμός Απασχόλησης, Αθήνα.

δεδομένου ότι μειώθηκε ο αριθμός των παιδιών σε ηλικία 0-14. Αυτό πιθανόν οφείλεται στην αύξηση του ποσοστού των παιδιών που πηγαίνουν πλέον στο νηπιαγωγείο εξαιτίας, εν μέρει, της αύξησης των οικογενειών που εργάζονται και οι δύο γονείς.

- Η μείωση των ατόμων ηλικίας 0-14 αντανακλάται σε κάποιο βαθμό στη μείωση του αριθμού των μαθητών στα δημοτικά και τα γυμνάσια.
- Η μείωση των μαθητών σε ορισμένα δημοτικά οδήγησε στη συγχώνευση κάποιων σχολείων, με αποτέλεσμα να παρουσιάζεται μείωση των σχολικών μονάδων. Αντίθετα, οι αίθουσες διδασκαλίας για την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση αυξήθηκαν λόγω της βελτίωσης των υποδομών των σχολείων, π.χ. εργαστήρια πληροφορικής², ολοήμερο σχολείο, εργαστήρια φυσικών επιστημών.
- Παρουσιάζεται αύξηση του αριθμού των φοιτητών και σπουδαστών λόγω της αύξησης των θέσεων στα Πανεπιστήμια και τα ΤΕΙ.
- Σημαντική βελτίωση παρουσιάζουν και οι υποδομές των σχολείων σχετικά με τις νέες τεχνολογίες. Σύμφωνα με στοιχεία του ΥΠ.Ε.Π.Θ. η αναλογία μαθητών προς αριθμό Η/Υ έχει βελτιωθεί σημαντικά κατά τη διάρκεια των 2 τελευταίων ετών (2000-2002). Ενδεικτικά αναφέρεται ότι η αναλογία μαθητών προς Η/Υ το 2002 για τα Δημοτικά ήταν 1:47, για τα γυμνάσια ήταν 1:16 και για Λύκεια ήταν 1:13 και για τα ΤΕΕ 1:13³.

Η συμμετοχή στη εκπαίδευση είναι γενικά χαμηλή στην Ελλάδα και παρά την πρόοδο που έχει επιτευχθεί την τελευταία δεκαετία το εκπαιδευτικό επίπεδο του πληθυσμού εξακολουθεί να είναι χαμηλό σε σύγκριση με το μέσο κοινοτικό⁴. Περίπου το 24% του πληθυσμού (2001) 25-34 ετών έχει αποκτήσει κάποιον τίτλο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ενώ ο αντίστοιχος μέσος όρος των χωρών του ΟΑΣΑ είναι 28% με κάποιες χώρες της ΕΕ να παρουσιάζουν πολύ υψηλότερα ποσοστά, π.χ Βέλγιο 38%, Ισπανία 36%, Ιρλανδία 48%.⁵ Στη συνολική εικόνα παρατηρούνται διαφοροποιήσεις ανάμεσα στις γενεές και τα φύλα. Οι νέοι άνθρωποι και κυρίως οι νέες γυναίκες παρουσιάζουν μεγάλη πρόοδο στην κατάκτηση υψηλότερων εκπαιδευτικών βαθμίδων και ως αποτέλεσμα αυτού μειώνεται

² Κατά την εκτίμηση του Τμήματος Επιχειρησιακών Ερευνών και Στατιστικής του ΥΠ.Ε.Π.Θ. Βλ. www.yperth.gr

³ ΚΕΕ, *Το Ελληνικό Εκπαιδευτικό Σύστημα: Συνοπτική εικόνα σε αριθμούς*, Αθήνα 2003.

⁴ Συγκριτικά στοιχεία για το εκπαιδευτικό επίπεδο και τις εκροές του εκπαιδευτικού συστήματος υπάρχουν στο *Education at a glance*, OECD, 2001 Edition, Paris.

⁵ Βλ. *Education at a glance*, OECD 2003, Paris.

γρήγορα η απόκλιση της Ελλάδος από τις ευρωπαϊκές χώρες. Τα τελευταία έτη (1990-1998) οι κάτοχοι πανεπιστημιακού τίτλου έχουν αυξηθεί κατά 40% ενώ οι κάτοχοι άλλων μη πανεπιστημιακών τίτλων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης αυξάνουν ακόμα ταχύτερα (93% συνολικά). Η πρόοδος είναι μεγαλύτερη για τις γυναίκες σε σχέση με τους άνδρες. Αρνητικοί ρυθμοί έχουν καταγραφεί για άτομα με χαμηλή εκπαίδευση (μέχρι και το δημοτικό).

Ο Πίνακας 1.2 παρουσιάζει στοιχεία που αντλήθηκαν από την έρευνα εργατικού δυναμικού (Labour Force Survey-Eurostat) και τα οποία αφορούν το ποσοστό των ατόμων ηλικίας 25-64 που συμμετέχουν σε προγράμματα κατάρτισης ανά βαθμίδα εκπαίδευσης. Για την Ελλάδα εμφανίζεται ότι μόνο το 3% των ατόμων με γ/βάθμια εκπαίδευση, συμμετείχαν σε προγράμματα κατάρτισης, κατά τη διάρκεια των τελευταίων 4 εβδομάδων που προηγήθηκαν της έρευνας, συγκρινόμενο με το 2% των ατόμων με ανώτερη β/θμια εκπαίδευση και πρακτικά κανέναν με κατώτατη β/θμια εκπαίδευση. Με βάση τα στοιχεία της ανωτέρω έρευνας, η Ελλάδα φαίνεται να είναι η χώρα που βασίζεται λιγότερο στην επαγγελματική κατάρτιση για την ανανέωση των επαγγελματικών δεξιοτήτων.

Η επαγγελματική κατάρτιση καθώς και άλλες Ενεργές Πολιτικές Απασχόλησης δεν έχουν αναπτυχθεί ικανοποιητικά στην Ελλάδα. Αυτό οφείλεται κυρίως στο γεγονός ότι αυτές οι πολιτικές είναι σχετικά καινούργιες για τα ελληνικά δεδομένα, ενώ αναπτύχθηκαν χάρη σε πόρους που προέρχονται από την ΕΕ και όχι ως αποτέλεσμα της ζήτησής τους από την εσωτερική αγορά. Η αλήθεια, είναι ότι από τότε που θεσπίστηκε η Ευρωπαϊκή Στρατηγική Απασχόλησης (ΕΣΑ), έχει παρατηρηθεί κάποια πρόοδος όσον αφορά το σχεδιασμό και την παροχή τέτοιων ενεργών πολιτικών. Όποια πρόοδος έχει γίνει στη διαμόρφωση πολιτικής, αποδίδεται εξ ολοκλήρου στην θεσμοθέτηση ενός αριθμού από υποστηρικτικές δομές και μηχανισμούς που ελέγχουν την ποιότητα των παρεμβάσεων. Πρόοδος επίσης έχει σημειωθεί και στο αριθμό των ανέργων που επωφελούνται τέτοιων ενεργών πολιτικών. Εκτιμάται ότι κατά την περίοδο 1997-2001, 400.000 άνεργοι δέχτηκαν κάποια μορφή βοήθειας. Αυτός ο αριθμός αντιστοιχεί στο 17% περίπου των ατόμων που δέχονται βοήθεια κάθε χρόνο, γεγονός το οποίο, αναφορικά με το ποσοστό κάλυψης, αποτελεί μια συγκεκριμένη πρόοδο σε σχέση με παλαιότερες περιόδους.

Πίνακας 1.2: Βασικά στοιχεία για την εκπαίδευση

	ΕΥ 15	ΕΛΛΑΔΑ	ΙΣΠΑΝΙΑ	ΙΡΑΝΔΙΑ	ΠΟΡΤΟ ΓΑΛΙΑ
<i>Πληθυσμός ηλικιών 25-64 ανάλογα με τα εκπαιδευτικό επίπεδο (%) και φύλο, 1999</i>					
Άρρενες και Θήλεα					
Λιγότερο από την κατώτερη δευτεροβάθμια	38	50	65	51	79
Ανώτερη δευτεροβάθμια	42	33	15	27	12
Τριτοβάθμια εκπαίδευση	20	17	20	22	10
Άρρενες					
Λιγότερο από την κατώτερη δευτεροβάθμια	35	48	63	54	80
Ανώτερη δευτεροβάθμια	43	33	15	23	11
Τριτοβάθμια εκπαίδευση	22	19	21	23	8
Θήλεα					
Λιγότερο από την κατώτερη δευτεροβάθμια	41	52	67	47	77
Ανώτερη δευτεροβάθμια	41	33	14	31	12
Τριτοβάθμια εκπαίδευση	19	15	19	22	11
<i>Ποσοστό πληθυσμού που έχει ολοκληρώσει τουλάχιστον ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 3-6), κατά φύλο και ηλικία, 1999</i>					
Άρρενες και Θήλεα					
Σύνολο, ηλικιακή ομάδα 25-64	62	50	35	49	21
Ηλικιακή ομάδα 25-29	74	74	58	69	35
Ηλικιακή ομάδα 50-64	49	29	16	32	12
Άρρενες					
Σύνολο, ηλικιακή ομάδα 25-64	65	52	37	46	20
Ηλικιακή ομάδα 25-29	73	71	54	65	31
Ηλικιακή ομάδα 50-64	56	34	21	29	12
Θήλεα					
Σύνολο, ηλικιακή ομάδα 25-64	59	48	33	53	23
Ηλικιακή ομάδα 25-29	75	78	63	73	39
Ηλικιακή ομάδα 50-64	43	24	12	34	12
<i>Ποσοστό πληθυσμού ηλικίας 25-64 που έχει συμμετάσχει σε κατάρτιση τις τελευταίες 4 εβδομάδες, κατά επίπεδο εκπαίδευσης 1999</i>					
Λιγότερο από την ανώτερη δευτεροβάθμια	3	0	1	2	1
Ανώτερη δευτεροβάθμια	10	2	9	5	16
Τριτοβάθμια εκπαίδευση	16	3	13	12	10

Πηγή Eurostat, *The social situation in the European Union, 2001*

Γενικά, η πολιτική απασχόλησης έχει αναμορφωθεί και εκσυγχρονιστεί τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα, κυρίως ως αποτέλεσμα της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής Απασχόλησης (ΕΣΑ) και του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για την Απασχόληση (ΕΣΔΑ) και του Εθνικού Προγράμματος Μεταρρυθμίσεων (ΕΠΜ). Έτσι κατέστη δυνατό να έλθουν στο προσκήνιο τα κενά πολιτικής και είτε να εξαλειφθούν είτε τουλάχιστον να αναγνωρισθούν. Ως εκ τούτου, η Ελλάδα είναι πλέον σε καλύτερη θέση να σχεδιάσει και να εφαρμόσει ενεργές πολιτικές απασχόλησης, σύμφωνα με τις πραγματικές ανάγκες και να ανταποκριθεί καλύτερα στα προβλήματα της αγοράς εργασίας. Παρ'όλη αυτή τη βελτίωση, εκείνο που θα πρέπει να υπάρχει πάντα κατά νου και να τονίζεται είναι ότι η αντιμετώπιση των αδυναμιών επιβάλλει δράσεις για τη συνεχή προώθηση και βελτίωση της εκπαίδευσης και της αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης στο πλαίσιο μιας στρατηγικής διά βίου μάθησης,

στρατηγική εξάλλου η οποία αποτελεί την ουσία του πεδίου πολιτικής 3 του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου.

Ας σημειωθεί, τέλος, ότι η Ευρωπαϊκή Κοινωνική Πολιτική θεωρείται αρκετά πλήρης, διότι καλύπτει πεδία όπως η «ανάπτυξη και προώθηση της επιχειρηματικότητας και της προσαρμοστικότητας των νέων» (πεδίο πολιτικής 4), και απαιτεί ειδικά μέτρα για τη βελτίωση της πρόσβασης των γυναικών στην αγορά εργασίας (πεδίο πολιτικής 5).

1.3. ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΙΣ ΠΥΡΚΑΓΙΕΣ ΤΟΥ 2007

Οι ιδιαίτερα μεγάλης έκτασης και έντασης καταστροφικές πυρκαγιές του καλοκαιριού 2007, οι οποίες ήταν πέραν του προβλεπόμενου συνήθους φαινομένου, εκδηλώθηκαν μαζικά σχεδόν ταυτόχρονα σε τέσσερις Περιφέρειες της Χώρας (Αττική, Στερεά Ελλάδα, Δυτική Ελλάδα και Πελοπόννησο). Οι Περιφέρειες αυτές συγκεντρώνουν πάνω από το 55% του συνολικού πληθυσμού και το 60% του ΑΕΠ της Χώρας.

Οι καταστροφικές πυρκαγιές στις τέσσερις προαναφερόμενες Περιφέρειες είχαν ως άμεσο τραγικό αποτέλεσμα την απώλεια δεκάδων ανθρώπινων ζώων και την πλήρη καταστροφή του μεγαλύτερου μέρους του φυσικού και τεχνικού, παραγωγικού, ιδιωτικού και δημόσιου κεφαλαίου.

Το γεγονός αυτό, πέραν των άμεσων μεγάλων χρηματοοικονομικών ζημιών, δημιουργεί επίσης άμεσους κινδύνους αποδιάρθρωσης του οικονομικού και κοινωνικού ιστού των Περιφερειών αυτών, με την ταυτόχρονη εγκατάλειψη των πυρόπληκτων περιοχών από τους μόνιμους κατοίκους τους. Παράλληλα, λόγω της καταστροφής της χλωρίδας και των τεχνικών υποδομών, δημιουργείται άμεσος κίνδυνος νέων καταστροφών με την έλευση των καιρικών φαινομένων του φθινοπώρου και του χειμώνα, λαμβανομένων υπόψη και των κλιματικών αλλαγών που υφίστανται έτσι και αλλιώς παγκοσμίως και πολύ περισσότερο σε περιοχές που έχει διαταραχθεί η φυσική ισορροπία.

Οι συνθήκες αυτές επηρεάζουν όλο το φάσμα του παραγωγικού, κοινωνικού και οικονομικού ιστού, τόσο των Περιφερειών, αλλά και της Χώρας ολόκληρης, με δεδομένη τη διαφοροποίηση ιεράρχησης των προτεραιοτήτων στόχευσης και δράσης προς την κατεύθυνση αντιμετώπισης των προαναφερόμενων προβλημάτων και κινδύνων.

Με δεδομένες αυτές τις νέες δυσμενείς συνθήκες της Χώρας, οι τομείς της Εκπαίδευσης και της Αρχικής Επαγγελματικής Κατάρτισης επηρεάζονται ως προς τα εξής:

- α) Ανάλυση υποχρεώσεων σχεδιασμού αντιμετώπισης της νέας κατάστασης του κοινωνικοοικονομικού ιστού των πυρόπληκτων περιοχών από το σύστημα διοίκησης του Προγράμματος.
- β) Ανάλυση ιδιαίτερου βάρους ενεργειών από Τελικούς Δικαιούχους Πράξεων του ΕΠ, με έδρα τις πυρόπληκτες Περιφέρειες.
- γ) Επαναπροσανατολισμός της εκτέλεσης πράξεων που αφορούν στους τομείς της Εκπαίδευσης και της Αρχικής Επαγγελματικής Κατάρτισης
- δ) Διαφοροποίηση των προτεραιοτήτων ζήτησης αγαθών και υπηρεσιών από τους εν δυνάμει ωφελομένους Πράξεων στους προαναφερόμενους τομείς.

Με βάση όλα τα παραπάνω, είναι εμφανές ότι οι καταστροφικές πυρκαγιές του καλοκαιριού του 2007 στην Ελλάδα, πέραν των αρνητικών επιπτώσεων στον οικονομικό, παραγωγικό και κοινωνικό ιστό των πυρόπληκτων Περιφερειών, επηρεάζουν αρνητικά την υλοποίηση / εφαρμογή, του Επιχειρησιακού Προγράμματος, στο σύνολό του, τουλάχιστον κατά το μέρος που εφαρμόζεται στις συγκεκριμένες Περιφέρειες, αλλά και γενικότερα κατά το μέρος που αναλογεί στη συνολική διοίκηση και διαχείρισή του.